

REDACTIONEEL

De beoefening van de lokale en regionale geschiedenis wordt zowel voor de amateur als de vakhistoricus steeds belangrijker. Tevens is de belangstelling voor gewestelijke geschiedenis onder de bevolking groeiende. Na een periode van snelle maatschappelijke ontwikkelingen zoals een sterk toegenomen welvaart, schaalvergroting, oriëntatie op het wereldgebeuren en het zich verspreiden van een massacultuur gaan meer mensen als antwoord op de nieuw ontstane situatie oude waarden herwaarderen en proberen zij hun wortels in de streek opnieuw te ontdekken. Wat velen voorheen nog als iets provinciaals beschouwden zien zij thans als unieke kenmerken van hun streek.

De grote belangstelling voor de plaatselijke geschiedenis hangt samen met de behoefte om het gewestelijk eigene te benadrukken. Lokale en regionale historische literatuur gaat met groot gemak van de hand en historische genootschappen maken een stormachtige ontwikkeling door. Zij worden daarbij vaak geholpen door de provinciale overheden, die deze gewestelijke cultuuruitingen dikwijls een warm hart toedragen. In een tijd van democratisering past een cultuurpolitiek van meedenken en meedoen in de eigen omgeving en de provinciale besturen proberen daarom de beoefening van lokale en regionale geschiedenis te stimuleren.

De vakhistorici hebben lang neergekeken op deze vorm van geschiedschrijving en beschouwden de lokale en regionale geschiedenis aanvankelijk als het domein van 'heemkundigen' die hun romantische en nostalgische behoeften konden bevredigen met het schrijven van 'histoire scandaleuse'. Thans begint bij hen echter het besef door te breken dat zij zich te lang hebben blind gestaard op de onrijpe vruchten uit die boomgaard. Naast een grote verzameling pittoreske en sentimentele anecdotes wisten de amateurhistorici toch ook een indrukwekkende lijst van bronnenpublicaties en monografieën op hun naam te brengen. Tevens bleek dat er soms heel nuttig kon worden samengewerkt met deze mensen die zonder speciale vooropleiding maar met grote inzet de geschiedenis van familie en woonplaats doorvorsten.

De laatste decennia komen er ook meer impulsen vanuit de vakwetenschap om zich bezig te houden met de lokale en regionale geschiedenis. In Frankrijk is het vooral de school der Annalen met grote regionale studies als over de Beauvaisis en de Lanquedoc, die deze vorm van geschiedbeoefening propageert. Voor Engeland wijzen we op de Leicesterschool van W.G. Hoskins en H.P.R. Finberg en de marxistische historici E.J. Hobsbawm en W. Forster.

De herwaardering van de lokale en regionale geschiedenis door vakhistorici hangt samen met de behoefte aan correctie van het beeld der traditionele historiografie met haar eenzijdige belangstelling voor "grote mannen" en "roemrijke naties". Men krijgt meer belangstelling voor het dagelijkse leven van mensen die weinig sporen in de officiële geschiedenis hebben nagelaten. En vooral de lokale en regionale geschiedenis bieden mogelijkheden voor deze belangstelling. Door een kleinschalige en overzichtelijke eenheid te bestuderen raakt de onderzoeker namelijk erg vertrouwd met het menselijk gedrag binnen die eenheid. Hij leert het dagelijkse leven van mensen in hun natuurlijke omgeving kennen en krijgt daardoor het gevoel voor nuances in menselijk gedrag:

"The hamlet, village or town is, next to the family, the smallest social unit we can study, and no other brings us in such intimate touch

with past generations of living, breathing fellow countrymen". (1)

Verder ontdekte men de eigen relevantie en reikwijdte van de lokale en regionale geschiedenis. Lokale geschiedenis blijkt niet alleen een illustrerend fragment van de nationale historie, maar heeft ook een eigen karakter want:

"We know that a study of small populations will not reveal all there is to know about the total societies in which they are embedded and are similarly aware that the study of total societies will not in and of itself provide grounds for predicting how small populations react to more wide-ranging systematic processes. The total society is not a community writ larger nor is a small settlement a replica of a larger whole in miniature". (2)

Door haar eigen karakter kan deze tak van geschiedwetenschap soms grove generalisaties over de nationale historie corrigeren.

Ondanks een hausse in de beoefening van de lokale en regionale geschiedenis na de Tweede Wereldoorlog is de theoretische onderbouw van deze vorm van geschiedwetenschap in de kinderschoenen blijven staan. Er is nog te weinig nagedacht over de relatie tussen geografisch specifieke geschiedenis en algemene historie. Ook zijn er nog weinig goede methoden en technieken ontwikkeld waarmee deze relatie onderzocht kan worden. Veel vragen wachten nog op een bevredigend antwoord: Wat is precies de reikwijdte en de relevantie van lokale en regionale geschiedenis? Door overzichtelijke kleinschalige samenlevingen te bestuderen kunnen we verschillende levensgebieden in hun onderlinge samenhang onderzoeken, maar hoe kan deze gedetailleerde kennis ons meer inzicht geven in algemene historische processen? Hoe kunnen we voorkomen dat de lokale en regionale geschiedenis uiteenvalt in een eindeloze reeks onvergelykbare dorpsmonografieën en kan lokaal onderzoek ons gevoelig maken voor mogelijke structuren, samenhangen en patronen? In hoeverre kunnen begrippen, vraagstellingen en theorieën uit de sociale wetenschappen daarbij gebruikt worden? We hebben gezien dat de amateur historicus vanouds een grote rol speelt op het terrein van de lokale en regionale geschiedenis en dat deze dikwijls vruchtbaar kan samenwerken met de vakhistoricus. Hoe kan deze samenwerking echter het beste gestalte krijgen? Vooral na de Tweede Wereldoorlog krijgen onderwijzers en docenten van het lagere en voortgezet onderwijs steeds meer belangstelling voor de toepassingsmogelijkheden van streek-geschiedenis op scholen. Hoe kan de interesse van leerlingen voor de geschiedenis van de eigen regio worden gewekt? Welke rol kan de studie en het onderzoek van de lokale en regionale geschiedenis bij de bestaande leerprogramma's spelen?

Omdat op deze vragen nog te weinig bevredigende antwoorden zijn gegeven heeft de Groniek-redactie gemeend een themanummer aan dit onderwerp te moeten wijden. Op deze wijze hoopt zij een bijdrage tot de discussie te kunnen leveren. Wij hebben dit themanummer zo opgezet dat vier aspecten van de lokale en regionale geschiedenis nader worden uitgewerkt. In het eerste gedeelte komen vooral de theoretische uitgangspunten van de lokale en regionale geschiedenis aan bod. W. Jappe Alberts gaat daarbij in op de relevantie van plaatselijke geschiedenis, terwijl Y. Kuiper die vooral toespitst op de relatie regionale geschiedenis - mentaliteitsgeschiedenis.

A. Macfarlane wijst op het belang van theorieën uit de sociale wetenschappen voor lokaal historisch onderzoek bij het ontdekken van samenhangen in plaatselijke gemeenschappen. A. Blok behandelt de samenhang tussen geografische specifieke ontwikkelingen op lokaal niveau en de gehele samenleving. Het artikel van P. Kooij en E. Harbers over de toepassing van modellen en statistiek sluit daarbij aan.

In het tweede gedeelte proberen we te laten zien hoe de verschillende uitgangspunten uit het eerste gedeelte in de onderzoekspraktijk kunnen worden uitgewerkt. Omdat wij vinden dat de Rijks Universiteit Groningen ook een regionale functie moet vervullen hebben wij ons daarbij vooral beperkt tot studies uit de noordelijke regio. A. Everitt en M.G. Buist geven eerst een globaal historiografisch overzicht van respectievelijk de geschiedschrijving van de Leicesterschool en de Nederlandse provinciale geschiedschrijving na de Tweede Wereldoorlog. Buist benadrukt daarbij vooral de rol van de provinciale overheid. A.H. Huussen jr. en F. Nijstad gaan in op de waarde van gerechtelijke en kadastrale archieven voor lokaal historisch onderzoek. P.Th.F.M. Boekholt, Ph.H. Breuker D. Drost en J. Frieswijk laten met hun onderzoek zien hoe lokale studies een landelijk of gewestelijk beeld kunnen accentueren, preciseren of zelfs corrigeren. G. Buist evalueert ten slotte zijn ervaringen met het moderniseringsvraagstuk en een onderzoeksmodel bij lokaal onderzoek.

De samenwerking tussen de amateur en de vak-historicus is het volgende thema dat aan bod komt. A.G. van der Steur vertelt iets over deze samenwerking. Omdat deze samenwerking in verschillende organisaties is geïnstitutionaliseerd belichten we een aantal van dergelijke instellingen voor de noordelijke regio.

Ten slotte proberen we in te gaan op de vraag wat men met de resultaten van lokaal en regionaal onderzoek binnen de regio kan doen. Mevrouw G. Huisman gaat in op de toepassingsmogelijkheden binnen het onderwijs, terwijl in een interview met het Nieuwsblad van het Noorden de publicatiemogelijkheden in de regionale pers worden aangeroerd. Het themanummer wordt afgesloten met een lijst van nuttige adressen die bij een onderzoek binnen de noordelijke regio van belang kunnen zijn.

Girbe Buist
Wiebe Hoekstra
Rob Wagenaar

noten

1. H.P.R. Finberg en V.H.T. Skipp, Local History. Objective and Pursuit (Newton Abott, 1967)64.
2. J.W. Cole en E.R. Wolf, The hidden frontier. Ecology and Ethnicity in an Alpine valley (New York, 1974)3.